

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

Η Vodafone, το Ίδρυμα Vodafone και η Μη Κυβερνητική Οργάνωση Save the Children συνεργάζονται στρατηγικά για την προώθηση της ασφάλειας και της ευημερίας των παιδιών στον ψηφιακό κόσμο. Κάθε φορέας συνεισφέρει με την τεχνογνωσία και τις δυνατότητές του, υποστηρίζοντας ενεργά αυτή τη συλλογική αποστολή.

Η Vodafone διαχρονικά επενδύει στην ασφάλεια των παιδιών στο διαδίκτυο, μέσω εταιρικών πρωτοβουλιών που περιλαμβάνουν τη διαμόρφωση ισχυρότερων πολιτικών, την ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων και ενημερωτικού υλικού για γονείς, καθώς και συνεργασίες με οργανισμούς όπως το Internet Watch Foundation και η GSMA Mobile Alliance, με στόχο την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων στο διαδίκτυο. Οι πρωτοβουλίες της έχουν συμβάλει στη διαμόρφωση ενός πιο ασφαλούς ψηφιακού περιβάλλοντος και στην καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα παιδιά στο διαδίκτυο.

Το Ίδρυμα Vodafone δραστηριοποιείται σε περισσότερες από 20 χώρες, με αποστολή τη σύνδεση της τεχνολογίας με το κοινωνικό όφελος. Μέσω πρωτοβουλιών όπως το Skills Upload Jr, επιδιώκει να μειώσει το ψηφιακό χάσμα, προσφέροντας σε περισσότερους από 10 εκατομμύρια μαθητές και 600.000 εκπαιδευτικούς σημαντικές ψηφιακές δεξιότητες. Το Ίδρυμα προάγει την ισότιμη πρόσβαση στην ψηφιακή εκπαίδευση, υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς με καινοτόμα εργαλεία και συμβάλλει στη βελτίωση της ψηφιακής εμπειρίας με δράσεις που καλλιεργούν τη συμμετοχή στο διαδίκτυο με ασφάλεια, υπευθυνότητα και αυτοπεποίθηση.

Η Save the Children, με μακρόχρονη εμπειρία στην προάσπιση των δικαιωμάτων και της προστασίας των παιδιών, συμβάλλει καθοριστικά στη διασφάλιση της ευημερίας τους τόσο εκτός όσο και εντός διαδικτύου. Σε συνεργασία με το Ίδρυμα Vodafone, ανέπτυξε το Children's Digital Wellbeing Partnership, μια πρωτοβουλία που ενσωματώνει αρχές προστασίας του παιδιού στην ψηφιακή εκπαίδευση. Το πλαίσιο SMILE (Security, Management, Identity, Literacy, Empathy) έχει σχεδιαστεί για να βοηθά τα παιδιά να λειτουργούν με ασφάλεια και υπευθυνότητα στον ψηφιακό χώρο, παρέχοντας παράλληλα στήριξη στους εκπαιδευτικούς για την καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων.

Οι δύο οργανισμοί αναγνωρίζουν ότι, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, οι ψηφιακές απειλές εξελίσσονται διαρκώς. Η εμφάνιση νέων τεχνολογιών και πλατφορμών δημιουργεί νέες κατηγορίες κινδύνων, ενώ τα υφιστάμενα κανονιστικά πλαίσια δεν καλύπτουν επαρκώς τις επιπτώσεις της έκθεσης στο διαδίκτυο. Οι κίνδυνοι αυτοί εκτείνονται από ακατάλληλο περιεχόμενο και διαδικτυακό προσεταρισμό, έως εθιστικές πρακτικές σχεδιασμού των εφαρμογών, που ενθαρρύνουν την υπερβολική χρήση.

Για την αποτελεσματικότερη προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, προτείνεται η καθιέρωση κοινής ευρωπαϊκής γραμμής υποχρέωσης για αξιόπιστη επαλήθευση ηλικίας, με σεβασμό στην ιδιωτικότητα, σε πλατφόρμες και εφαρμογές που εκθέτουν τους χρήστες σε επιβλαβές περιεχόμενο ή σε λειτουργίες

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

που ενισχύουν τα φαινόμενα εξάρτησης. Η πρόταση αυτή εναρμονίζεται με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αναλογικότητα και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ενδυναμώνει την εφαρμογή του Νόμου για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (Digital Services Act), και υποστηρίζει τους στόχους του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΓΚΠΔ) και της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για ένα Καλύτερο Διαδίκτυο για τα Παιδιά (BIK+).

Μοιραζόμαστε την πεποίθηση ότι τα παιδιά έχουν δικαίωμα ενεργής συμμετοχής στο ψηφιακό περιβάλλον. Ο αποκλεισμός δεν αποτελεί λύση. Αντιθέτως, στηρίζουμε τον συμπεριληπτικό σχεδιασμό και ρυθμιστικά πλαίσια που ενδυναμώνουν παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς, προάγοντας τη συμμετοχή στη ψηφιακή ζωή, με ασφάλεια και υπευθυνότητα.

Στην πράξη, αυτό μεταφράζεται σε:

- Εφαρμογή μηχανισμών επαλήθευσης ηλικίας σε υπηρεσίες που απευθύνονται σε ενήλικες, όπως πλατφόρμες τυχερών παιχνιδιών ή πορνογραφικού περιεχομένου
- Σχεδιασμός πλατφορμών φιλικών προς τα παιδιά, που λαμβάνουν υπόψη τις αναπτυξιακές τους ανάγκες και το επίπεδο ψηφιακής τους ωριμότητας
- Παροχή εργαλείων ψηφιακού εγγραμματισμού σε παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικούς, στο πλαίσιο μιας συνεκτικής σχολικής προσέγγισης που εφαρμόζεται με συνέπεια σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, γεωγραφικές περιοχές και κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα.

Το παρόν έγγραφο παρουσιάζει πέντε βασικές προτάσεις προς τις κυβερνήσεις, με στόχο την ουσιαστική προστασία και ενδυνάμωση των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον.

1. ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΗ ΗΛΙΚΙΑΣ

α. Ορισμός του προβλήματος

Υπάρχει εκτενής αναφορά σε στοιχεία που αποτυπώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο της πρόσβασης των παιδιών σε διαδικτυακό περιεχόμενο, το οποίο είναι επιβλαβές ή ακατάλληλο για την ηλικία τους. Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία του Επιτρόπου για την προστασία της παιδικής ηλικίας στο Ηνωμένο Βασίλειο, το 10% των παιδιών είχε δει πορνογραφικό υλικό στο διαδίκτυο πριν από την ηλικία των 9 ετών.¹ Το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 27% στην ηλικία των 11 και ανέρχεται στο 50% στα 13.

Επιπλέον, το 38% των νέων ηλικίας 16-21 ετών δήλωσε ότι «τυχαία» έπεσε πάνω σε πορνογραφικό περιεχόμενο, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι πλατφόρμες δεν εφαρμόζουν αποτελεσματικά μεθόδους επαλήθευσης της ηλικίας των χρηστών τους.

¹ <https://assets.childrenscommissioner.gov.uk/wpuploads/2023/07/CCO-Pornography-and-Young-People-1.pdf>

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

Αντίστοιχα, μελέτη του 2020 που διεξήχθη σε 19 χώρες της ΕΕ, ανέδειξε ότι το 15% των παιδιών ηλικίας 9-11 ετών έχει έρθει αντιμέτωπο με εικόνες σεξουαλικού περιεχομένου κατά τους τελευταίους 12 μήνες, ποσοστό που αυξάνεται στο 39% για τις ηλικίες 12 -14 και φτάνει στο 61% για τις ηλικίες 15 έως 16 ετών.²

Το πρόβλημα ωστόσο, δεν περιορίζεται αποκλειστικά σε ιστοσελίδες που απευθύνονται σε ενήλικες. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι πλατφόρμες όπου κοινοποιείται περιεχόμενο, χρησιμοποιούνται συχνά για τη διάδοση υλικού που, αν και δεν είναι παράνομο, είναι σαφώς επιβλαβές ή ακατάλληλο για παιδιά, αφού περιέχει για παράδειγμα: ρητορική μίσους, εκδικητική πορνογραφία ή περιεχόμενο που εξιδανικεύει τη βία. Το Youth Endowment Fund (EYF) πραγματοποίησε έρευνα σε 10.000 εφήβους, ηλικίας 13-15 ετών, σε Αγγλία και Ουαλία, με σκοπό να διερευνήσει την έκθεσή τους σε περιστατικά βίας εντός και εκτός διαδικτύου. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, φάνηκε ότι το 70% είχε έρθει σε επαφή, τον περασμένο χρόνο, με πραγματικά βίαιο περιεχόμενο στο διαδίκτυο.³

Οι έφηβοι συχνά εκτίθενται σε βίαιο περιεχόμενο που παρέχεται από εταιρείες μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Από όσους ανέφεραν ότι είδαν τέτοιο υλικό, το 25% δήλωσε ότι το εντόπισε επειδή οι ίδιες οι πλατφόρμες το πρόβαλαν μέσω λειτουργιών όπως οι ροές «Για Εσένα», τα «Stories» και οι προτάσεις περιεχομένου. Μόνο το 6% το αναζήτησε οικειοθελώς. Οι μισοί ανέφεραν ότι το είδαν σε προφίλ ή ροή άλλου χρήστη, ενώ πάνω από το ένα τρίτο (35%) δήλωσε ότι τους εστάλη απευθείας.

β. Κενά στη Νομοθεσία

Πολλές από τις παραπάνω τάσεις δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο και το θέμα της επαλήθευσης της ηλικίας απασχολεί τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής εδώ και χρόνια.

Ηνωμένο Βασίλειο: Ο Νόμος για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο του Ηνωμένου Βασιλείου υποχρεώνει τις πλατφόρμες που φιλοξενούν πορνογραφικό ή άλλο περιεχόμενο επιβλαβές για ανήλικους να εφαρμόζουν αυστηρές διαδικασίες επαλήθευσης της ηλικίας, με στόχο την αποτροπή πρόσβασης των παιδιών σε τέτοιου είδους υλικό. Στις προβλεπόμενες τεχνολογίες περιλαμβάνονται η εκτίμηση ηλικίας μέσω προσώπου, τα ψηφιακά πορτοφόλια ταυτότητας και η ταυτοποίηση με επίσημο έγγραφο. Ο αρμόδιος ρυθμιστικός φορέας, Ofcom, αναμένει την πλήρη εφαρμογή των μέτρων από τις σχετικές υπηρεσίες, έως τον Ιούλιο του 2025.⁴

² Smahel D, Machackova H, Mascheroni G, Dedkova L, Staksrud E, Ólafsson K, et al. EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries. 2020.

³ <https://youthendowmentfund.org.uk/news/70-of-teens-see-real-life-violence-on-social-media-reveals-new-research/>

⁴ Η κυβέρνηση έχει θεσπίσει υποχρέωση για τις υπηρεσίες που φιλοξενούν ή διανέμουν πορνογραφικό περιεχόμενο στους ιστότοπούς τους, να εφαρμόζουν ρητά μέτρα επαλήθευσης ή εκτίμησης ηλικίας, με σκοπό την αποτροπή πρόσβασης των παιδιών σε τέτοιο υλικό. Οι πλατφόρμες θα υποχρεούνται σε

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

Γαλλία: Τον Οκτώβριο του 2024, η Arcom (Αρχή Ρύθμισης Οπτικοακουστικών και Ψηφιακών Επικοινωνιών), ανακοίνωσε νέο πλαίσιο υποχρεώσεων για τους παρόχους και τις πλατφόρμες που φιλοξενούν περιεχόμενο για ενήλικες. Βάσει του κανονισμού, δεν επιτρέπεται η προβολή οποιουδήποτε υλικού σε χρήστες πριν από την επαλήθευση της ηλικίας τους. Οι κανόνες αυτοί, τέθηκαν σε ισχύ στις 11 Ιανουαρίου 2025 και συνοδεύτηκαν από μία μεταβατική περίοδο για την εφαρμογή κατάλληλων μηχανισμών επαλήθευσης, η οποία ολοκληρώθηκε στις 11 Απριλίου. Από την ημερομηνία αυτή, οι ιστοσελίδες με περιεχόμενο για ενήλικες υποχρεούνται:

- i) Να μην βασίζονται πλέον σε προσωρινές μεθόδους, όπως η επαλήθευση μέσω τραπεζικής κάρτας.
- ii) Να εφαρμόζουν διαδικασίες ελέγχου ηλικίας που είναι αξιόπιστες, σέβονται την ιδιωτικότητα και περιορίζουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο απολύτως αναγκαίο.
- iii) Να προσφέρουν τουλάχιστον μία επιλογή επαλήθευσης που βασίζεται στην αρχή της «διπλής τυφλής προσέγγισης».
- iv) Να συνεργάζονται με έναν πάροχο επαλήθευσης ηλικίας που είναι νομικά και τεχνικά ανεξάρτητος από οποιαδήποτε πλατφόρμα που φιλοξενεί ή διανέμει πορνογραφικό περιεχόμενο.

Ο Νόμος της ΕΕ για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA): Ο Νόμος της ΕΕ για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA) αναγνωρίζει ρητά την προστασία των ανηλίκων ως συστημικό κίνδυνο και επιβάλλει την επαλήθευση της ηλικίας για τις διαδικτυακές πλατφόρμες, ιδίως για εκείνες που είναι προσβάσιμες από ανηλίκους, με σκοπό την προστασία της ιδιωτικότητας και της ασφάλειάς τους. Αυτό συνεπάγεται την εφαρμογή μέτρων όπως είναι τα συστήματα επαλήθευσης της ηλικίας για τον περιορισμό της πρόσβασης σε περιεχόμενο με ηλικιακό όριο, γονικούς ελέγχους και μηχανισμούς αναφοράς επιβλαβούς περιεχομένου. Οι πλατφόρμες μπορούν να χρησιμοποιούν διάφορες μεθόδους επαλήθευσης της ηλικίας, συμπεριλαμβανομένων λύσεων ψηφιακής ταυτότητας, για να διασφαλίζουν ότι οι χρήστες έχουν την απαιτούμενη ηλικία για πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες. Τον Ιούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τις επικαιροποιημένες κατευθυντήριες γραμμές της για την προστασία των ανηλίκων στο πλαίσιο της νομοθετικής πράξης DSA, στις οποίες περιλαμβάνονται αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με τους τύπους επαλήθευσης ηλικίας που θεωρούνται συμβατοί. Αν και δεν είναι δεσμευτικές νομικά, θεωρούνται πρότυπο συμμόρφωσης υψηλής ποιότητας.⁵

Παρόλα αυτά, είναι προφανές ότι οι μέθοδοι επαλήθευσης της ηλικίας, είτε δεν εφαρμόζονται με συνέπεια, είτε αποδεικνύονται ανεπαρκείς. Τα κράτη μέλη της ΕΕ εφαρμόζουν διαφορετικούς

λογοδοσία υψηλών απαιτήσεων και θα πρέπει να χρησιμοποιούν μηχανισμούς ελέγχου ηλικίας υψηλής αξιοπιστίας, οι οποίοι θα μπορούν να προσδιορίζουν με ακρίβεια εάν ένας χρήστης είναι ανήλικος ή ενήλικος, ώστε να αποτρέπεται η πρόσβαση από των κάτω των 18 ετών σε πορνογραφικό περιεχόμενο.

<https://www.yoti.com/blog/understanding-age-verification-online-safety-act/>

⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/commission-publishes-guidelines-protection-minors>

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

κανονισμούς επαλήθευσης ηλικίας, με σημαντικές αποκλίσεις ως προς το επίπεδο αυστηρότητας, από την απλή δήλωση του χρήστη (αυτοδήλωση), έως την αυστηρή επαλήθευση μέσω αξιόπιστων τρίτων παρόχων και με εφαρμογή σε διάφορες πλατφόρμες και νομικά πλαίσια. Υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να πληγεί η συνοχή της ενιαίας αγοράς της ΕΕ και να διαμορφωθεί μια κατακερματισμένη κατάσταση, στην οποία τα παιδιά σε ορισμένες χώρες θα προστατεύονται περισσότερο από ό,τι σε άλλες, καθώς οι τεχνολογικοί πάροχοι θα λειτουργούν υπό διαφορετικές και συχνά αντιφατικές εθνικές διατάξεις.

Παράλληλα, τους τελευταίους μήνες, το ζήτημα της επαλήθευσης ηλικίας έχει αποκτήσει ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς ορισμένοι πάροχοι περιεχομένου έχουν περιορίσει τα πρότυπα εποπτείας και τους διαθέσιμους πόρους για την παρακολούθηση υλικού σε μεγάλη κλίμακα. Ως αποτέλεσμα, δυσκολεύονται να διασφαλίσουν ότι οι υπηρεσίες τους δεν χρησιμοποιούνται για τη διάδοση περιεχομένου ακατάλληλου ή επιβλαβούς για παιδιά. Υπάρχει συνεπώς σαφής ανάγκη για τη θέσπιση ενιαίων κανόνων σε επίπεδο ΕΕ, σχετικά με την επαλήθευση της ηλικίας, οι οποίοι θα εξασφαλίζουν:

- i) υψηλό βαθμό εναρμόνισης και ευθυγράμμισης μεταξύ των κρατών μελών και
- ii) την υποχρέωση χρήσης αξιόπιστων τεχνικών επαλήθευσης ηλικίας για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και πλατφόρμες κοινής χρήσης περιεχομένου που δεν εφαρμόζουν αποτελεσματική εποπτεία του περιεχομένου τους, και ως εκ τούτου ενέχουν αυξημένο κίνδυνο για τα παιδιά.

γ. Συστάσεις πολιτικής

Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής οφείλουν να δώσουν προτεραιότητα στις εξής ενέργειες:

i. Όλες οι ψηφιακές πλατφόρμες οφείλουν να διενεργούν αξιολόγηση κινδύνου, προκειμένου να καθορίσουν ποια μέτρα πιστοποίησης ηλικίας πρέπει να εφαρμοστούν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να δικαιολογείται η κατάταξη πλατφορμών ως χαμηλού κινδύνου, γεγονός που θα μπορούσε να επιτρέψει τη χρήση μεθόδων εκτίμησης ηλικίας ή αυτοδήλωσης. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, όταν η πλατφόρμα έχει εφαρμόσει αποδεδειγμένα αποτελεσματικούς μηχανισμούς για την ταχεία, αποδοτική και ουσιαστική αφαίρεση επιβλαβούς ή ακατάλληλου περιεχομένου. Ωστόσο, τέτοιες εξαιρέσεις πρέπει να υπόκεινται σε ανεξάρτητο έλεγχο και πιστοποίηση.

ii. Στην περίπτωση πλατφορμών υψηλού κινδύνου, η εκτίμηση ηλικίας και η αυτοδήλωση δεν αποτελούν κατάλληλες μεθόδους εξακρίβωσης. Οι πάροχοι οφείλουν να διασφαλίζουν ότι στις υπηρεσίες τους εφαρμόζονται αξιόπιστα και αποτελεσματικά μέτρα πιστοποίησης της ηλικίας. Όταν η διαδικασία ωστόσο, παρέχεται από τρίτο φορέα ή εφαρμόζεται σε διαφορετικό στάδιο της υπηρεσίας, οι πλατφόρμες παραμένουν υπεύθυνες για την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της.

iii. Οι κατευθυντήριες γραμμές είναι απαραίτητο να ενισχυθούν περαιτέρω, προβλέποντας ρητά ότι κανένα περιεχόμενο για ενήλικες δεν μπορεί να είναι ορατό στους χρήστες πριν ολοκληρωθεί η επαλήθευση της ηλικίας τους, ώστε η πρόσβαση να αποκλείεται αποτελεσματικά έως την επιβεβαίωση

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

της καταλληλότητας. Η προσέγγιση αυτή εφαρμόζεται ήδη στο πλαίσιο του Νόμου για την Ασφάλεια στο Διαδίκτυο στο Ηνωμένο Βασίλειο.

iv. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επεκτείνει τους τακτικούς υποχρεωτικούς ελέγχους και τη διαφάνεια στη διαδικασία πιστοποίησης ηλικίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι η καθορισμένη μέθοδος επαλήθευσης είναι αποτελεσματική και ακριβής.

v. Οι απαιτήσεις επαλήθευσης ηλικίας πρέπει να είναι το ίδιο αποτελεσματικές σε όλες τις συσκευές. Σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί το πρότυπο εφαρμογής επαλήθευσης ηλικίας που παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο, στο πλαίσιο του Νόμου για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA). Η εφαρμογή αυτή αποτελεί τη βάση για μια φιλική προς τον χρήστη και με σεβασμό στην ιδιωτικότητα μέθοδο επαλήθευσης ηλικίας, σε όλα τα κράτη μέλη. Το πλαίσιο επαλήθευσης ηλικίας, παρέχει μια μεθοδολογία που επιτρέπει στους χρήστες να αποδεικνύουν ότι είναι άνω των 18 ετών όταν αποκτούν πρόσβαση σε περιεχόμενο με όριο ηλικίας, όπως η διαδικτυακή πορνογραφία, χωρίς να αποκαλύπτουν καμία άλλη προσωπική πληροφορία. Βασίζεται σε τεχνολογία ανοιχτού κώδικα και έχει σχεδιαστεί ώστε να είναι αξιόπιστο, φιλικό προς τον χρήστη, να προστατεύει την ιδιωτικότητα και να ενσωματώνεται σε άλλες λύσεις όπως στα Ευρωπαϊκά Ψηφιακά Πορτοφόλια Ταυτότητας.⁶

2. Εθιστικές Τεχνικές Σχεδιασμού

α. Ορισμός του προβλήματος

Η χρήση εθιστικών τεχνικών σχεδιασμού σε ψηφιακές πλατφόρμες, όπως είναι η αυτόματη αναπαραγωγή, η «ατέλειωτη κύλιση» και ο προσωποποιημένος αλγόριθμος, επιφέρουν σοβαρές κοινωνικές επιπτώσεις στα παιδιά. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται η υπερβολική χρήση οθόνης, η έκθεση σε επιβλαβές περιεχόμενο, η ενίσχυση ακραίων απόψεων και η ριζοσπαστικοποίηση. Δεν πρόκειται για μεμονωμένο φαινόμενο. Σύμφωνα με έρευνα της Υπηρεσίας Ερευνών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2019, ο ψηφιακός εθισμός επηρεάζει εκατομμύρια καταναλωτές στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μια πιο πρόσφατη μελέτη της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδία Καταναλωτών (BEUC), αποκάλυψε ότι το 83% των καταναλωτών περνά περισσότερο χρόνο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης από την αρχική του πρόθεση. Ο όρος *doomscrolling* έχει πλέον καθιερωθεί για να περιγράψει αυτή τη συμπεριφορά. Η κατάσταση αυτή αναμένεται να ενταθεί καθώς η πρόοδος της Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) ενισχύει το προσωποποιημένο και στοχευμένο περιεχόμενο, οδηγώντας σε ακόμη μεγαλύτερη εμπλοκή των χρηστών.

Το φαινόμενο επιδεινώνεται από αδιαφανείς αλγόριθμους, οι οποίοι προωθούν την κατανάλωση επιβλαβούς περιεχομένου, το οποίο σχετίζεται με αυτοτραυματισμό, αυτοκτονία, παραπληροφόρηση,

⁶ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/commission-makes-available-age-verification-blueprint>

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

διατροφικές διαταραχές, σεξισμό, ρατσισμό και τρομοκρατία. Σε πολλές περιπτώσεις, οι χρήστες δεν έχουν την πρόθεση να έρθουν σε επαφή με τέτοιου τύπου περιεχόμενο. Πρόσφατη έρευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο έδειξε ότι το 59% των αγοριών που είχαν εκτεθεί σε σεξιστικό περιεχόμενο οδηγήθηκαν σε αυτό μέσω άσχετων αναζητήσεων, καθώς οι αλγόριθμοι ΤΝ τούς κατηύθυναν σταδιακά σε αυτό.

β. Κενά στη Νομοθεσία

Έως σήμερα, δεν υπάρχει ενιαίο και ολοκληρωμένο ρυθμιστικό πλαίσιο που να αντιμετωπίζει τους κινδύνους που συνδέονται με τον «εθιστικό σχεδιασμό», ούτε έχει διαμορφωθεί ένας κοινά αποδεκτός νομικός ορισμός του όρου. Παρόλα αυτά, γίνει κάποια πρώτα βήματα από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2023, το οποίο αναγνώρισε ορισμένες από τις επιβλαβείς επιπτώσεις που απορρέουν από τέτοιες πρακτικές και πρότεινε την απαγόρευσή τους, όταν δεν καλύπτονται από την Οδηγία για τις Αθέμιτες Εμπορικές Πρακτικές (ΑΘ.Ε.Π). Μεταξύ των τεχνικών που εισηγείται να απαγορευτούν συγκαταλέγονται η «ατέλειωτη κύλιση» και η αυτόματη αναπαραγωγή.

Η Επιτροπή Εσωτερικής Αγοράς και Προστασίας των Καταναλωτών υιοθέτησε επίσης έκθεση που προειδοποιεί για τους ψυχολογικούς κινδύνους που προκαλούν αυτές οι τεχνικές, κυρίως στα παιδιά. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρότεινε επιπλέον την καθιέρωση ενός «δικαιώματος μη ενόχλησης», τονίζοντας την ανάγκη για έναν μη παρεμβατικό σχεδιασμό που θα επικεντρώνεται στον χρήστη.

Εκτός των άλλων, ο Νόμος για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA) και για την Τεχνητή Νοημοσύνη (AI Act) δεν αρκούν για να ρυθμίσουν το ζήτημα του εθιστικού σχεδιασμού. Τα βασικά κενά εντοπίζονται:

i) στην απουσία νομικού ορισμού του «εθιστικού σχεδιασμού» στο δίκαιο προστασίας καταναλωτή, ii) στην έλλειψη δεσμευτικής υποχρέωσης για απενεργοποίηση των εθιστικών χαρακτηριστικών ως προεπιλογή,⁷ iii) στην απουσία εναρμονισμένων προτύπων ανάλογων με την ηλικία, και iv) στους ανεπαρκείς μηχανισμούς επιβολής των αρχών δεοντολογικής σχεδίασης.

γ. Συστάσεις πολιτικής

Η Vodafone υποστηρίζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην υιοθέτηση νέων ρυθμίσεων για τον περιορισμό της χρήσης εθιστικών τεχνικών σχεδιασμού. Τασσόμαστε υπέρ της πλήρους απαγόρευσης της έκθεσης των παιδιών σε εθιστικές τεχνικές σχεδιασμού και υπέρ περιορισμών στον τρόπο και τον τόπο που αυτές μπορούν να εφαρμοστούν σε υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται από ενήλικες. Ως ελάχιστη προϋπόθεση,

⁷ Οι Κατευθυντήριες Γραμμές του DSA για την προστασία των ανηλίκων περιλαμβάνουν προβλέψεις σχετικά με τις εθιστικές τεχνικές σχεδιασμού. Ωστόσο, οι διατάξεις αυτές δεν είναι νομικά δεσμευτικές και ως εκ τούτου ζητούμε από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να προχωρήσουν περαιτέρω στην απαγόρευση της χρήσης αυτών των τεχνολογιών σε συγκεκριμένα πλαίσια (για παράδειγμα για παιδιά ή άλλους χρήστες υψηλού κινδύνου) και να διασφαλίσουν ότι είναι απενεργοποιημένες εξ ορισμού για όλους τους χρήστες.

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

αυτές οι λειτουργίες θα πρέπει πάντα να είναι απενεργοποιημένες από προεπιλογή για τα παιδιά, με τον χρήστη να κάνει μια συνειδητή επιλογή για την ενεργοποίησή τους.

Συγκεκριμένα, καλούμε την ΕΕ να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες:

i. **Τροποποίηση του Νόμου για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (DSA)**, ώστε να περιλαμβάνει τις εθιστικές τεχνικές σχεδιασμού ως συστημικό κίνδυνο που απαιτεί μετριασμό. Συνιστούμε οι κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής να διευρυνθούν ώστε να καταστήσουν υποχρεωτική την απενεργοποίηση των τεχνικών σχεδίασης που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια ή την ιδιωτικότητα των ανηλίκων. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη στοχευμένη διαφήμιση (ήδη ρυθμιζόμενη από το DSA), την «ατέλειωτη» κύλιση, την προεπιλεγμένη αυτόματη αναπαραγωγή και τα αδιαφανή συστήματα προτάσεων περιεχομένου που δεν βασίζονται σε ρητή εκδήλωση προτιμήσεων ή συνειδητές επιλογές του χρήστη.

ii. **Εισαγωγή νέων υποχρεώσεων στον προτεινόμενο Νόμο για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη (DFA)**, με τις οποίες θα καθιερώνεται δεοντολογικός σχεδιασμός και θα ορίζεται ότι οι εθιστικές τεχνικές σχεδιασμού παραμένουν απενεργοποιημένες εξ ορισμού και δεν ενεργοποιούνται ποτέ για χρήστες κάτω των 18 ετών. Επιπλέον, το DFA θα πρέπει να προστατεύει τους ανηλίκους από παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές, όπως η έμμεση ή συγκεκαλυμμένη διαφήμιση και οι αγορές εντός εφαρμογής. Συνιστούμε στην Επιτροπή να εκδώσει συμπληρωματικές οδηγίες για τη διαφάνεια και τη σήμανση της διαφήμισης που απευθύνεται σε ανηλίκους, με ιδιαίτερη έμφαση στο περιεχόμενο που δημιουργείται από χρήστες και influencers κάτω των 18 ετών.

iii. **Θέσπιση ρυθμιστικού πλαισίου** για προεπιλογές κατάλληλες για την ηλικία, με εποπτεία από τις αρμόδιες ψηφιακές ρυθμιστικές αρχές, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

iv. **Χρηματοδότηση ανεξάρτητης έρευνας** για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του εθιστικού σχεδιασμού στην ψυχική υγεία των νέων.

3. Λογοδοσία μέσω Σχεδιασμού

α. Ορισμός του προβλήματος

Οι ψηφιακές πλατφόρμες συχνά στερούνται ουσιαστικών κινήτρων ή ακέραιης ανάληψης ευθύνης σε σχέση με τον κοινωνικό τους αντίκτυπο. Σύμφωνα με έρευνα του Κέντρου για την Καταπολέμηση του Ψηφιακού Μίσους, το πρόβλημα εκδηλώνεται με διαφορετικούς τρόπους. Ο σχεδιασμός λειτουργιών ασφάλειας συνήθως εστιάζει σε βραχυπρόθεσμες παρεμβάσεις που αντιμετωπίζουν τα προβλήματα εκ των υστέρων. Οι λειτουργίες ασφαλείας είναι συχνά προαιρετικές, μεταθέτοντας την ευθύνη προστασίας

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

στους ίδιους τους χρήστες. Επιπλέον, τα σχετικά μέτρα σπανίως διατηρούνται ή εφαρμόζονται με συνέπεια.⁸

β. Κενά στη Νομοθεσία

Ο Νόμος για τις Ψηφιακές Υπηρεσίες (Digital Services Act) εισάγει σημαντικές υποχρεώσεις διαφάνειας και λογοδοσίας για πολύ μεγάλες επιγραμμικές πλατφόρμες (VLOPs) και πολύ μεγάλες επιγραμμικές μηχανές αναζήτησης (VLOSEs), μεταξύ των οποίων:

- Υποχρεωτικές αξιολογήσεις κινδύνου και ανεξάρτητους ελέγχους για συστημικούς κινδύνους, όπως η παραπληροφόρηση και οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία.
- Διαφάνεια ως προς τα συστήματα προτάσεων περιεχομένου και τις παραμέτρους λειτουργίας τους (Άρθρο 27).
- Πρόσθετα μέτρα προστασίας ανηλίκων, τα οποία περιλαμβάνουν λειτουργίες σχεδιασμένες με γνώμονα την ηλικία του χρήστη και εργαλεία διαχείρισης περιεχομένου κατάλληλα για την ηλικία τους.

Ωστόσο, αυτές οι υποχρεώσεις εφαρμόζονται μόνο σε πλατφόρμες με πάνω από 45 εκατομμύρια μηνιαίους χρήστες στην ΕΕ, (ή κατ' εξαίρεση, για άλλες υπηρεσίες που υπόκεινται σε αξιολόγηση κινδύνου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Συνεπώς, πολλές άλλες που χρησιμοποιούνται εκτεταμένα από παιδιά παραμένουν εκτός του ρυθμιστικού πλαισίου.

Παρά τη σημαντική πρόοδο του DSA, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά κενά όπως:

- Απουσία υποχρεωτικών ελέγχων για πλατφόρμες κάτω από το όριο VLOP/VLOSE, ακόμα και αν χρησιμοποιούνται ευρέως από παιδιά.
- Έλλειψη ειδικών δικλίδων ασφαλείας για παιδιά στον σχεδιασμό αλγορίθμων, όπως είναι το φιλτράρισμα περιεχομένου ή η κατάταξη βάσει ηλικίας.
- Περιορισμένη επιβολή της διαφάνειας, κυρίως για πλατφόρμες εκτός ΕΕ.
- Μη ύπαρξη απαίτησης για επεξήγηση αλγοριθμικών αποφάσεων σε γλώσσα κατανοητή από παιδιά ή κηδεμόνες.

γ. Συστάσεις πολιτικής

Η λογοδοσία μέσω σχεδιασμού θα πρέπει να είναι υποχρεωτική για όλες τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης και διαμοιρασμού περιεχομένου. Συνιστούμε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει προτεραιότητα στις ακόλουθες ενέργειες για την επίτευξη αυτού του στόχου:

⁸ <https://counterhate.com/wp-content/uploads/2024/09/CCDH.STAR-Framework.Report-FINAL.pdf>

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

- i. Επέκταση των υποχρεωτικών ελέγχων αλγορίθμων σε όλες τις πλατφόρμες υψηλού κινδύνου (όπως ορίζονται παραπάνω), με την επίβλεψη Συντονιστών Ψηφιακών Υπηρεσιών σε εθνικό επίπεδο.
- ii. Υποχρέωση Αξιολόγησης Αντικτύπου στα Δικαιώματα του Παιδιού (CRIA) για νέα προϊόντα και υπηρεσίες που αναπτύσσονται από πλατφόρμες υψηλού κινδύνου.
- iii. Υποχρεωτικές ρυθμίσεις ασφαλείας για χρήστες κάτω των 18 ετών στα συστήματα συστάσεων, όπως χρονολογική ροή ειδήσεων, απενεργοποίηση αυτόματης αναπαραγωγής ή ατελείωτης κύλισης και αποφυγή εξατομίκευσης βάσει επιβλαβούς περιεχομένου. Διασφάλιση ελαχιστοποίησης δεδομένων εξ ορισμού και εκ σχεδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της (μη) διατήρησης βιομετρικών στοιχείων.
- iv. Χρηματοδότηση ανεξάρτητης έρευνας σχετικά με τον αντίκτυπο των συστημάτων συστάσεων στα παιδιά.
- v. Διασφάλιση εναρμόνισης μεταξύ του Κανονισμού DSA, του ΓΚΠΔ, της ΑΘ.Ε.Π και του επερχόμενου DFA.
- vi. Ενίσχυση της κανονιστικής εποπτείας και χρηματοδότηση των εθνικών αρχών για την αποτελεσματική παρακολούθηση της συμμόρφωσης με τις αρχές της λογοδοσίας μέσω σχεδιασμού. Οι πλατφόρμες που δεν εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους θα πρέπει να υποχρεούνται να εφαρμόζουν αυστηρούς μηχανισμούς επαλήθευσης ηλικίας, ώστε να διασφαλίζεται ότι όλοι οι χρήστες είναι άνω των 18 ετών. Η επαναλαμβανόμενη ή συστηματική μη συμμόρφωση θα πρέπει επίσης να επιφέρει κατάλληλες κυρώσεις, συμπεριλαμβανομένων διοικητικών προστίμων.

4. Φραγή CSAM

α. Διατύπωση του προβλήματος

Η Vodafone δεσμεύεται να αποκλείει την πρόσβαση σε «υλικό παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης» (Child Sexual Abuse Material - CSAM) όπου αυτό είναι εφικτό. Ωστόσο, η δυνατότητά μας να το πράττουμε περιορίζεται σταδιακά, καθώς τρίτοι πάροχοι εφαρμόζουν ολοένα και αυστηρότερα μέτρα προστασίας της ιδιωτικότητας.

Η δυνατότητα φραγής CSAM περιορίζεται από:

- Νομική αβεβαιότητα στο πλαίσιο της Οδηγίας για την Προστασία της Ιδιωτικής Ζωής στις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες και του ΓΚΠΔ.

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

- Υποχρεώσεις Ουδετερότητας του Διαδικτύου βάσει του Κανονισμού για το Ανοικτό Διαδίκτυο [(ΕΕ) 2015/2120].
- Έλλειψη εναρμονισμένου νομικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ που να επιτρέπει ή να επιβάλλει υποχρεωτική φραγή CSAM.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, ο όγκος του διαδικτυακού CSAM αυξάνεται ραγδαία. Η Europol και ο INHOPE αναφέρουν εκατομμύρια νέες εικόνες και βίντεο κάθε χρόνο. Η φραγή πρόσβασης σε ήδη γνωστό CSAM αποτελεί αποτελεσματικό και αναλογικό μέτρο μείωσης της βλάβης, το οποίο μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς επιθεώρηση περιεχομένου των χρηστών ή παραβίαση της ιδιωτικότητας.

β. Κενά στη Νομοθεσία

Το ρυθμιστικό πλαίσιο για τη φραγή CSAM στην Ευρώπη παραμένει κατακερματισμένο, με ασυνέπειες στην εφαρμογή και ερμηνεία του, με διαφοροποιήσεις μεταξύ παρόχων διαφορετικών τεχνολογιών και αντικρουόμενες υποχρεώσεις σχετικά με τη φραγή περιεχομένου και την ιδιωτικότητα/ουδετερότητα του διαδικτύου.

Από το 2021, οι πάροχοι υπηρεσιών διαπροσωπικών επικοινωνιών ανεξαρτήτως αριθμών (ICS) λειτουργούν υπό ένα προσωρινό νομικό καθεστώς, γνωστό ως *προσωρινή παρέκκλιση*, το οποίο επιτρέπει, σε εθελοντική βάση, τον εντοπισμό υλικού παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης στο διαδίκτυο. Ωστόσο, το καθεστώς αυτό δεν καλύπτει τους παρόχους τηλεπικοινωνιών ούτε επιτρέπει μέτρα φραγής σε επίπεδο υποδομής.

Ο προτεινόμενος Κανονισμός της ΕΕ για το CSAM (2022), εισάγει: i) εντολές ανίχνευσης που εκδίδονται από δικαστικές ή ανεξάρτητες αρχές, ii) νομική σαφήνεια για την εθελοντική και υποχρεωτική χρήση τεχνολογιών ανίχνευσης και φραγής, τόσο σε εθελοντική όσο και σε υποχρεωτική βάση, iii) πλαίσιο για αξιόπιστες πηγές επισήμανσης παράνομου περιεχομένου και εντολές φραγής βασισμένες σε επαληθευμένες λίστες URL. Ο Κανονισμός αυτός, εάν υιοθετηθεί, θα προσφέρει τη νομική βεβαιότητα που χρειάζονται οι πάροχοι τηλεπικοινωνιών για να αποκλείουν το CSAM χρησιμοποιώντας λίστες του IWF ή παρόμοιες. Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, οι διαπραγματεύσεις στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν έχουν καταλήξει σε μια κοινή συμφωνία. Τα κράτη μέλη διχάζονται ως προς την ισορροπία μεταξύ της προστασίας των ανηλίκων και της ιδιωτικής σφαίρας καθώς και του απορρήτου των επικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πρωτοκόλλων κρυπτογράφησης). Σε αυτό το πλαίσιο, η Δανική Προεδρία υπέβαλε πρόσφατα ένα αναθεωρημένο συμβιβαστικό κείμενο, με στόχο την επίτευξη Γενικής Προσέγγισης επί της πρότασης έως το τέλος του έτους. Οι κύριες αλλαγές που εισάγει περιλαμβάνουν, πρώτον, τον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής των εντολών ανίχνευσης, με την εξαίρεση της «δελεαστικής επικοινωνίας με παιδιά» από το υλικό που οι τεχνολογίες ανίχνευσης

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

υποχρεούνται να εντοπίζουν, διατηρώντας ως αντικείμενο μόνο το ήδη γνωστό υλικό παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης (CSAM). Δεύτερον, προβλέπεται η εισαγωγή νέας υποχρέωσης επαλήθευσης ηλικίας για τους παρόχους υπηρεσιών, οι οποίοι καλούνται να περιγράφουν ρητά στους όρους χρήσης τους τα μέτρα επαλήθευσης και εκτίμησης ηλικίας που εφαρμόζουν.

γ. Συστάσεις Πολιτικής

Για να καταστεί εφικτή η αποτελεσματική φραγή του CSAM με πλήρη σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα, η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να προχωρήσει στα εξής:

i. Υιοθέτηση μιας στοχευμένης και αναλογικής έκδοσης του προτεινόμενου Κανονισμού για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Σεξουαλικής Κακοποίησης Παιδιών (CSA) με ρητές διατάξεις που θα επιτρέπουν στους παρόχους τηλεπικοινωνιών και υποδομών να αποκλείουν την πρόσβαση σε CSAM χρησιμοποιώντας αξιόπιστες λίστες URL (π.χ. από το IWF). Οι εντολές ανίχνευσης θα πρέπει να είναι κατάλληλα στοχευμένες ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή με άλλα νομικά μέσα της ΕΕ και τα θεμελιώδη δικαιώματα.

ii. Τροποποίηση του Κανονισμού για το Ανοικτό Διαδίκτυο, ώστε να διευκρινιστεί ότι ο αποκλεισμός παράνομου περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένου του CSAM, είναι συμβατός με την αρχή της ουδετερότητας του διαδικτύου, όταν βασίζεται σε νομική απαίτηση.

iii. Ίδρυση κεντρικού ευρωπαϊκού κόμβου εκκαθάρισης (clearinghouse) για λίστες URL με CSAM, επαληθευμένες από ανεξάρτητες αρχές και κοινοποιημένες με ασφάλεια στους παρόχους.

iv. Καθιέρωση υποχρεωτικής υποβολής εκθέσεων διαφάνειας και ανεξάρτητων ελέγχων των πρακτικών αποκλεισμού για τη διασφάλιση της λογοδοσίας και την αποτροπή κατάχρησης.

v. Παροχή νομικής ασυλίας στους παρόχους που ενεργούν καλή τη πίστει στο πλαίσιο εγκεκριμένων καθεστώτων αποκλεισμού.

5. Ψηφιακές Δεξιότητες

α. Διατύπωση του Προβλήματος

Παρότι οι ρυθμιστικές και τεχνολογικές παρεμβάσεις είναι απαραίτητες για την προστασία των παιδιών στο διαδίκτυο, φαίνεται πως δεν επαρκούν από μόνες τους. Τα παιδιά, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί χρειάζεται να διαθέτουν τη γνώση, τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση που θα τους επιτρέψουν να κινούνται στο ψηφιακό περιβάλλον με ασφάλεια και ουσιαστικό τρόπο. Ωστόσο, τα επίπεδα ψηφιακού

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

εγγραμματισμού εξακολουθούν να παρουσιάζουν σημαντικές ανισότητες στην Ευρώπη, με σημαντικές αποκλίσεις ανά ηλικία, περιοχή και κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση BIK+ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα παιδιά αναγνωρίζουν σταθερά τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς ως την πρώτη γραμμή υποστήριξής τους στο διαδίκτυο. Παρ' όλα αυτά, και οι δύο ομάδες δηλώνουν ότι δεν αισθάνονται επαρκώς προετοιμασμένες για να καθοδηγήσουν τα παιδιά απέναντι στους κινδύνους του ψηφιακού κόσμου. Ο ΟΟΣΑ έχει επίσης επισημάνει ότι η εκπαίδευση στις ψηφιακές δεξιότητες συχνά στερείται συνοχής, με κατακερματισμένες εθνικές στρατηγικές και περιορισμένη ενσωμάτωση σε ευρύτερα πλαίσια ψυχικής υγείας και κοινωνικής ένταξης.

β. Κενά στη Νομοθεσία

Παρά τη γενικευμένη αναγνώριση της ανάγκης για ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, δεν υπάρχει ακόμη ενιαία ευρωπαϊκή υποχρέωση για την εκπαίδευση στην ψηφιακή ευημερία, που να ευθυγραμμίζεται με τα δικαιώματα του παιδιού. Η ενσωμάτωση των ζητημάτων της διαδικτυακής ασφάλειας στην εκπαίδευση και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις στα κράτη μέλη. Παράλληλα, οι μηχανισμοί ουσιαστικής συμμετοχής των παιδιών στη διαμόρφωση πολιτικών για τον ψηφιακό χώρο παραμένουν περιορισμένοι, ενώ η υποστήριξη προς ευάλωτες ομάδες, όπως παιδιά με αναπηρίες, παιδιά σε απομακρυσμένες από αστικά κέντρα περιοχές ή από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, παραμένει ανεπαρκής.

γ. Συστάσεις Πολιτικής

vi. **Ενθάρρυνση των συστημάτων εκπαίδευσης μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων σε επίπεδο σχολικής κοινότητας**, οι οποίες ενσωματώνουν την ψηφιακή ευημερία και την ασφάλεια στο διαδίκτυο στις πολιτικές, στα μαθησιακά περιβάλλοντα και στις ευρύτερες στρατηγικές ψυχικής υγείας και συμπερίληψης. Τα εθνικά Υπουργεία Παιδείας οφείλουν να εντάξουν την ψηφιακή ανθεκτικότητα στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, στις σχολικές πολιτικές και στις εθνικές στρατηγικές ψυχικής υγείας, ενσωματώνοντας δείκτες αποτελεσματικότητας που αποτυπώνουν την ανάπτυξη προστατευτικών και αναπτυξιακών δεξιοτήτων.

vii. **Ενίσχυση της κατάρτισης και της επαγγελματικής εξέλιξης των εκπαιδευτικών (και κατ' επέκταση, των γονέων/κηδεμόνων) στον τομέα της ευημερίας και της ασφάλειας στο διαδίκτυο.**

Εξασφαλισμένη χρηματοδότηση για υποχρεωτική, πιστοποιημένη συνεχιζόμενη επαγγελματική επιμόρφωση (CPD), η οποία θα καλύπτει θεματικές όπως η αλγοριθμική δημιουργία προφίλ, οι παρεμβάσεις βασισμένες στη γνώση ψυχολογικού τραύματος και η συμπεριληπτική παιδαγωγική προσέγγιση για παιδιά με αναπηρίες (Mastam & Zaharudin, 2024). Παράλληλα, εργαστήρια χωρίς

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

επικριτικό χαρακτήρα για γονείς και φροντιστές θα πρέπει να αποσαφηνίζουν τους μηχανισμούς λειτουργίας των πλατφορμών, να προάγουν τον ανοιχτό διάλογο μετά από περιστατικά και να ενισχύουν τους κοινούς κανόνες μεταξύ σπιτιού και σχολείου. Η πρωτοβουλία αυτή περιλαμβάνει επίσης τον εξοπλισμό των εκπαιδευτικών με πρακτικά εργαλεία για τον εντοπισμό και την υποστήριξη μαθητών που διατρέχουν κίνδυνο κατά την πλοήγησή τους στο διαδίκτυο, την ικανότητα αναγνώρισης και αντιμετώπισης κινδύνων που σχετίζονται με το φύλο, καθώς και την ανάπτυξη απλοποιημένων εργαλείων που λειτουργούν ως αφετηρίες συζήτησης αντί ως εκτενείς λίστες ελέγχου. Η τοποθέτηση των ενηλίκων ως υποστηρικτικών καθοδηγητών και όχι ως φορέων επιτήρησης ενισχύει το ευρύτερο οικοσύστημα που σχετίζεται με την ψηφιακή ευημερία.

viii. **Προώθηση μιας ισορροπημένης και συμπεριληπτικής προσέγγισης στον ψηφιακό γραμματισμό**, η οποία υπερβαίνει τις αποκλειστικά περιοριστικές ή προστατευτικές στρατηγικές, ενσωματώνοντας ενότητες για την ασφάλεια στο διαδίκτυο στα υφιστάμενα προγράμματα ψηφιακής εκπαίδευσης. Στόχος είναι η καλλιέργεια υγιών συνηθειών εντός και εκτός διαδικτύου, η ενίσχυση της ανθεκτικότητας απέναντι στους διαδικτυακούς κινδύνους και η ανάδειξη του δημιουργικού και συμμετοχικού ρόλου της τεχνολογίας στην ανάπτυξη των μαθητών. Η συναισθηματική ευημερία των παιδιών υποστηρίζεται μέσα από την καλλιέργεια ψηφιακών δεξιοτήτων, την αναγνώριση και αποδοχή της ψηφιακής τους ταυτότητας, καθώς και τη μείωση της χρήσης μηνυμάτων που βασίζονται στον φόβο. Στο πλαίσιο αυτό, το περιεχόμενο των προγραμμάτων σπουδών πρέπει να επεκταθεί ώστε να περιλαμβάνει αλγοριθμική επίγνωση, κατανόηση εμπορικών σκοπιμοτήτων και ηθικό προβληματισμό, μετατρέποντας τους αφηρημένους κανόνες ιδιωτικότητας σε πρακτικές, καθημερινές επιλογές μέσα από ασκήσεις κατάλληλες για κάθε ηλικιακή ομάδα. Οι στρατηγικές ψηφιακής ανθεκτικότητας θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν τη διδασκαλία διαχείρισης δεδομένων, ενημερωμένης συναίνεσης και αντιμετώπισης διαδικτυακών φαινομένων όπως το μίσος, οι ψευδείς ειδήσεις ή η κοινωνική πίεση. Επιπλέον, αναδυόμενες θεματικές όπως ο αλφαριθμητισμός στην Τεχνητή Νοημοσύνη και η κριτική σκέψη πρέπει να ενταχθούν στα προγράμματα ψηφιακής παιδείας. Τα προγράμματα ψηφιακού γραμματισμού οφείλουν να είναι προσαρμοσμένα στην ηλικία, συμμετοχικά και ευαίσθητα ως προς το φύλο, αντιμετωπίζοντας ειδικά ζητήματα όπως η εικόνα σώματος, η σεξουαλική εκβίαση (sextortion) και το σεξιστικό περιεχόμενο. Παράλληλα, πρέπει να ενσωματώνουν υποστηρικτικές πρακτικές βασισμένες στην κατανόηση ψυχολογικού τραύματος (WHO, 2025; NSPCC, 2025) και να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των παιδιών στη διαμόρφωση της ψηφιακής διακυβέρνησης (Livingstone et al., 2021).

1. **Ανάπτυξη πολιτικών και πρωτοβουλιών που διαμορφώνονται με αναπτυξιακά κριτήρια και εφαρμόζουν προσεγγίσεις κατάλληλες για κάθε ηλικία, διαφοροποιώντας τα ψηφιακά μέτρα προστασίας και υποστήριξης μεταξύ ηλικιακών ομάδων** (π.χ. πρώιμη παιδική ηλικία, μέση παιδική ηλικία, εφηβεία) και προσαρμόζοντάς τα ανάλογα. Η προσέγγιση αυτή εδράζεται στην παραδοχή ότι οι ανάγκες και η ευαλωτότητα των παιδιών μεταβάλλονται ανάλογα την ηλικία και συγκεντρώνει τις πρωτοβουλίες στην παροχή μιας πιο αποτελεσματικής υποστήριξης. Για παράδειγμα, κατά την εφηβεία και ιδιαίτερα κατά το μέσο της, τα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε οτιδήποτε μπορεί να βλάψει τη

Προστασία μέσα από την Ενδυνάμωση: Λευκή Βίβλος της Vodafone για την Ασφάλεια των Ανηλίκων στο Διαδίκτυο

φήμη τους, λόγω της αυξημένης σημασίας που έχει η αναγνώριση από συνομηλίκους. Δίνοντας προτεραιότητα στην υποστήριξη των παιδιών που προέρχονται μειονεκτικά περιβάλλοντα, απομακρυσμένες περιοχές, ομάδες μειονοτήτων, οικογένειες χαμηλού εισοδήματος καθώς και παιδιών με αναπηρίες, διασφαλίζουμε την ισότητα και τη συμπερίληψη. Οι παρεμβάσεις θα πρέπει να προσαρμόζονται κατάλληλα για την αντιμετώπιση σωρευτικής ευπάθειας (π.χ. κοινωνικοοικονομική κατάσταση, αναπηρία, εθνική καταγωγή). Αυτό περιλαμβάνει τον σχεδιασμό συμπεριληπτικών ψηφιακών εργαλείων και προσβάσιμων μαθησιακών περιβαλλόντων, καθώς και τη διασφάλιση ότι οι μικροί μαθητές, κάτω των 10 ετών, καθώς και οι νευροδιαφορετικοί, διαθέτουν κατάλληλους για την ηλικία τους και συμπεριληπτικούς πόρους ψηφιακής ευημερίας.

2. Παιδοκεντρική προσέγγιση: Τα παιδιά και οι νέοι πρέπει να συμμετέχουν ουσιαστικά στον σχεδιασμό ψηφιακών πολιτικών, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και κωδίκων ασφάλειας των πλατφορμών. Αυτό περιλαμβάνει τη συν-ανάπτυξη υλικού με τη συμμετοχή των παιδιών, τη διασφάλιση της προσβασιμότητας και της συνάφειας του περιεχομένου και την ίδρυση μόνιμης ομάδας νέων σε επίπεδο ΕΕ για την ψηφιακή ευημερία. Το Ευρωπαϊκό Έτος Εκπαίδευσης για την Ψηφιακή Ιθαγένεια 2025 προσφέρει μια έγκαιρη και ουσιαστική ευκαιρία για την οργανωμένη θεσμοθέτηση αυτής της προσέγγισης.